

RÖÖPERIN JUSSI

Tarinoita Rööperin
pikkupoikien huimista
seikkailuista sodan aikana

Karl Johan "Jussi"
Karlsson

Omistan tämän kirjan vaimolleni Aulikille. Hänen lapsuutensa sota- aikana maalla Tammelassa oli aivan toisenlainen. Maaseudun ja kaupungin sen ajan olosuhteiden ja tapojen vertailu on ollut rikastuttava kokemus. Hänen tukensa on ollut välttämätön koko kirjoittamisen ajan.

Lämpimät kiitokseni lapsuustoverilleni Arto Luostariselle Haminaan. Hänen innostavat muistikuvansa yhteisistä seikkailuistamme Rööperin laitakaupungissa ovat osa tätä kirjaa.

Erityinen kiitos Tenho Pitkäselle kirjan upeasta kuvituksesta ja monipuolisesta avusta kirjan kokoamisessa.

© 2020 Karl Karlsson

Kustantaja: BoD - Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528042433

Oma arkisto (Kansikuvana kotikatu)

RÖÖPERIN JUSSI

Lukijalle

Kun alat lukea näitä tarinoita, huomaat vähitellen eläväsi keskellä vanhaa alkuperäistä Rööperiä Helsingin vanhassa satama kaupunginosassa. Tarinoiden taustalta heijastuvat sen aikaiset ajattelutavat ja sota- ajan tunnelmat sekä ennen kaikkea Rööperin ainutlaatuinen alakulttuuri. Toivon sinun viihtyvän siellä, kuten minäkin tein koko lapsuus- ja nuoruusvuosien ajan.

Sitä ei ole enää olemassa. Minun Rööperini on siirtynyt historian lehdille. Osa rakennuksista on pommitettu, osa on purettu uudemman tieltä, väki on vaihtunut. Vain kaihoisat muistikuvat ovat jääneet jäljelle siitä kaikesta. Muistikuvat siitä, että silloinkin elettiin täyttä elämää. Juuri sen olen halunnut tuoda esille näiden tarinoiden avulla. Tietenkin sellaisena kuin minä muistan tai olen halunnut muistaa.

Minua on harmittanut yleinen käsitys, että Rööperi on ollut jonkinlainen pahuuden ja rikollisuuden pesä, jossa ihmiset ovat voineet huonosti. Toivon, että lukija huomaa sen käsityksen olleen tuulesta temmattu.

Minä katselen näissä tarinoissa silloista aitoa Rööperiä pikkupojan silmin ja koen jännittäviä seikkailuja sekä yksin että leikkikavereiden kanssa. Meille se oli ainoa ja oikea maailma. Se riitti meille. Muusta me emme tienneet emmekä muuta osanneet kaivatakaan. Nämä tarinat sijoittuvat pääosiltaan 1940- luvulle jatkosodan vuosille.

Se oli yleisesti raskasta aikaa. Meille se ei sitä

erityisemmin ollut. Sota- ajan harmit olivat aikuisten harmeja. Meille jokainen alkava päivä oli uusi innostava seikkailu. Pikkupoikien elämää kuljetti rajaton, tarmoa puhkuva mielikuvitus. Kaikki muu jäi luonnostaan valloittavan pikkupoika energian varjoon.

1 KALAMIEHET

- 1.1 Taikakeppi
- 1.2 Maailman ääriin
- 1.3 Merikalastusta
- 1.4 Lunta tupaan
- 2.5 Ja päivä paistoi taas

2 LAIVAN RAKENTAMINEN

- 2.1 Avainkaulalapsi
- 2.2 Punavuorenkatu 11
- 2.3 Telakalla
- 2.4 Pojat
- 2.5 Näkemiin kotimaa

3 LENTÄVÄ KEUHKOTAUTI

- 3.1 Kiljavan sairaalaan
- 3.2 Yksin ja hyljättynä
- 3.3 Noita akka
- 3.4 Vellin syönti
- 3.5 Osastolla
- 3.6 Kiusantekoa
- 3.7 Antti
- 3.8 Portti helvettiin
- 3.9 Kansliassa
- 3.10 Öinen kiduttaminen
- 3.11 Hoitoneuvottelua
- 3.12 Osastokokous
- 3.13 Milla tulee

- 3.14 Millan tutkimusretki
- 3.15 Aurinko tulee
- 3.16 Selittelyä, selittelyä
- 3.17 Takaisin Rööperiin

4 YÖPOMMITUKSET

- 4.1 Hälytys, hälytys
- 4.2 Kiire, kiire
- 4.3 Viime hetkellä
- 4.4 Äidin vauva
- 4.5 Salainen poliisi
- 4.6 Vapauttaminen
- 4.7 Kotiin takaisin
- 4.8 Pommituksen
jälkeen

5 PAKOON
VARPAISJÄRVELLE

- 5.1 Kotona
- 5.2 Laskiruuma
- 5.3 Roisto
- 5.4 Sotasankari
- 5.5 Rautatieasemalla
- 5.6 Lierihattutäti
- 5.7 Sianlihaa
- 5.8 Tunkeilija
- 5.9 Jalkapatikassa
- 5.10 Kysymyksiä
- 5.11 Linja- autolla
- 5.12 Hevoskyyti
- 5.13 Maatilalla

6 HIETSU

- 6.1 Heräilevä Punavuori
- 6.2 Reitin valinta
- 6.3 Lupa- asioita
- 6.4 Kaukopartio
- 6.5 Kirjava satama
- 6.6 Venäläistä rahaa
- 6.7 Kurren alennustila
- 6.8 Hautausmaa
- 6.9 Uimassa
- 6.10 Nälissään
- 6.11 Rahapelejä
- 6.12 Tarzan ja Jane
- 6.13 Skoobari
- 6.14 Tappelusakki
- 6.15 Nyrkkisankari
- 6.16 Kotikadulla takaisin

KALAMIEHET

Taikakeppi

- Mikä toi pitkä tseba on, alle kouluikäinen
pellavapäinen vesseli ihmetteli keskellä
Punavuorenkatua.

Arto oli meidän naapuristamme. Olimme suunnilleen
saman ikäisiä ja -kokoisia pojan viikareita. Pikkupojat
ovat rotu erikseen, ovat aina olleet. Kummallakin
haalistuneet moneen kertaan pyykissä olleet paikatut
polvihousut ja sodan jättämällä raunioilla kuluneet
kumitossut. Molemmilla kesäauringon syvänruskeaksi
paahtama iho ja lähes lumivalkoinen tukka.

Hän asui viereisessä talossa, Punavuorenkatu 11. Minun
päähäni oli päättäty, että minä asun osoitteessa
Kivenhakkaajankatu 2, G- rappu pihanperällä. Jos

sattuisin vaikka eksymään Rööperin sokkeloisilla kujilla.

Molemmat talot olivat ainakin sata vuotta vanhoja räsistyneitä kaksikerroksisia puutaloja. Taloissa oli korkeat kivijalustat ja meidän kotimme sijaitsivat niissä. Ikkunat suoraan kadulle. Olimme siis paljasjalkaisia helsinkiläisiä, oikeita pesunkestäviä kivijalankasvatteja. Usein kirjaimellisestikin paljasjalkaisia pojankoltiaisia, vaikka tällä kertaa sattuihin olemaan paljon nähneet kumitossut jaloissa. Sota- aikana säästettiin kumia ja siviilitossuihin käytettiin pahviosia. Ne eivät tuntuneet jaloissa mukavilta ja märkinä hankasivat ikävästi.

Mutta äiti oli ollut aamulla tiukkana ja valvonut, että ne tulivat jalkaan. Minä en olisi niitä mielelläni laittanut. Kengännauhatkin olivat joka kerta vaikeita solmia. Varsinkin ulkona kiireessä niihin tuli väkisinkin umpisolmuja. Ja ulkona leikeissä ne tuppasivat aina aukeamaan. Mutta äiti ei antanut periksi vaikka mikä olisi. Ei auttanut vaikka vetosin siihen, että muut pojat saivat olla ilman. Se naula oli aikaisemmin tehonnut, mutta viime aikoina se oli selvästi huonontunut. Täytyisi keksiä parempia keinoja, joita voisi käyttää muissakin asioissa. Kun nyt vain muistaisi kysyä kavereilta neuvoja. Aina joku pojista kyllä keksi jotain.

Nyt mukamas oli kamalaa, kun jalkapohjat mustuivat tervapohjaisella asfaltilla kesän kuumassa auringossa. Sitten niitä kovasti pestiin iltaisella ihan turhaan. Seuraavana päivänä ne mustuivat kuitenkin uudestaan.

Kadut ovat semmoisia. Siellä missä ei ole mukulakiviä, siellä on asfalttia. Ja kesäkuumalla se tietenkin pehmenee ja tarttuu jalkapohjiin. Kyllä se vähän poltteleekin, mutta ei se haittaa. Mutta mikään ei auttanut. Tossut pantiin jalkaan.

Liikenne ei juuri ollut häiritsemässä, autot olivat kai tuhoutuneet tai kuluneet sodassa loppuun. Punavuoren mäkikin oli niin jyrkkä, että puukaasuautoilla oli vaikeuksia yskiä itsensä mäen päälle. Benssiini oli sodan jälkeen harvinaista herkkua, sitäkin oli saatavissa vain ammattikäyttöön. Kaikki tavara, ruoka mukaanlukien oli kortilla.

Mutta emme me pojat sellaisesta tienneet mitään emmekä sen puoleen olisi sellaisesta välittäneetkään. Meidän maailmamme oli aivan toisenlainen ja erilainen kuin aikuisten. Paljon jännittävämpi, huolettomampi, yksinkertaisempi. Jokainen päivä oli suuri seikkailu. Maailma oli ihmeitä täynnä ja uskomaton mielikuvitus korvasi sen osan, mihin oma ymmärrys ei riittänyt.

- Ai, mikä niin, minä mumisin takaisin ja olin onneni kukkuloilla. Kuuro ja sokea kaikelle, mikä häiritsi tätä hetkeä.

Tepastelin ympäriinsä ylpeänä kuin kukonpoika uuden löytöni kanssa. Kanniskelin olkapäällä tosi pitkää keppiä, ainakin kolmen kilometrin pituista. Suunnittelin siitä onkea, samanlaista kuin aikuisilla kalamiehillä. Hekin

kantoivat ongenvapoja olkapäillään niinkuin minä nyt.
Tuntui tosi miehiseltä.

- Mistä sä ton sait, Arto kuulosti selvästi kateelliselta.
- Onks siellä vielä?

Arto on aina ollut hyvä ylipuhumaan ihmisiä. Sen täytyy olla jokin myötäsyntyinen taito. Mutta en minä ollut vielä valmis antamaan periksi, minun täytyi ensin saada röyhistellä ja nauttia tilanteesta. Lopulta aloin pelätä, että Arto alkaisi väsyä ihailemiseen ja menettäisi mielenkiintonsa koko asiaan. Ja niin tuli aika lähteä tutkimusmatkalle ja metsästämään jostain tuntemattomuudesta toista pitkää ongenvapaa.

- Kuule Jussi, mä haluan ainakin yhtä pitkän tseban kun toi, hän toisteli toistamistaan. Niin kauan etsitään! Ennen ei lopeteta!

Arto ei tahtonut olla Pekkaa pahempi. Sekin taitaa olla hänen sisäsyntyinen ominaisuutensa. Jos hän ei myöhäisemmällä iälläkään ollut porukasta paras, hänellä oli aina kova tarve selittää miksi. Hän halusi aina pistää muita paremmaksi. Niin hän nytkin teki. Hän hankkisi niin pitkän kepin, että sillä yltäisi kuuhun saakka.

Maaailman ääriin

Me lähdimme suurieleisesti mahtavaan seikkailuun kummankin kehuessa itseään minkä ennätti. Se seikkailu johti meidät maapallon toiselle puolelle aina kaukaiseen Aasiaan saakka. Ja jos ei ihan sinne asti, niin ainakin sellaiseen paikkaan, missä asui kiinalaisia. Meille isot pojat olivat kertoneet, että jos kaivoi maata lapiolla tarpeeksi syvälle, niin voi ilmestyä maan pinnalle Kiinan maalla. Meillä oli siis myös maantieteellistä tietoa suunnitelmiamme tukena.

Niin me ryntäsimme juoksujalkaa matkaan ja jätimme taaksemme leikkipaikkamme Punavuorenkadun hevostallien edustan ja suuren puuaidalla ympäröidyn raunion ja laskeuduimme valtavaa mäkeä alaspäin puistoa kohti. Betanian puisto oli meidän viimeinen laillinen etappimme, sen jälkeen ei ollut mitään muuta kuin meiltä salassa pidetyt ihmeellisyydet ja maailman ääri. Puistosta eteenpäin ei saanut mennä. Se oli ankarasti kielletty. Puistoon oli kasattu valtavat määrät halkoja. Ne olivat siisteissä pinoissa, jotka meidän silmissämme kohosivat taivaaseen saakka. Kiipeileminen halkopinoissa oli ankarasti kielletty. Kuinkas muuten! Aikuisten tapana oli kieltää kaikki vähänkin kivat asiat.

Kieltoa tähdennettiin molempien kotona vanhempien toimesta lähes taukoamatta. Kiellot olivat niin tavallisia, että niihin oli totuttu, niiden sisältö maistui väljähtyneeltä. Aivan kuin limssapullo olisi jäänyt ilman

korkkia jo pidemmän aikaa. Äiti varsinkin kielteli asioita joka päivä moneen kertaan. Ei siitä saanut selvää, mikä oli tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää.

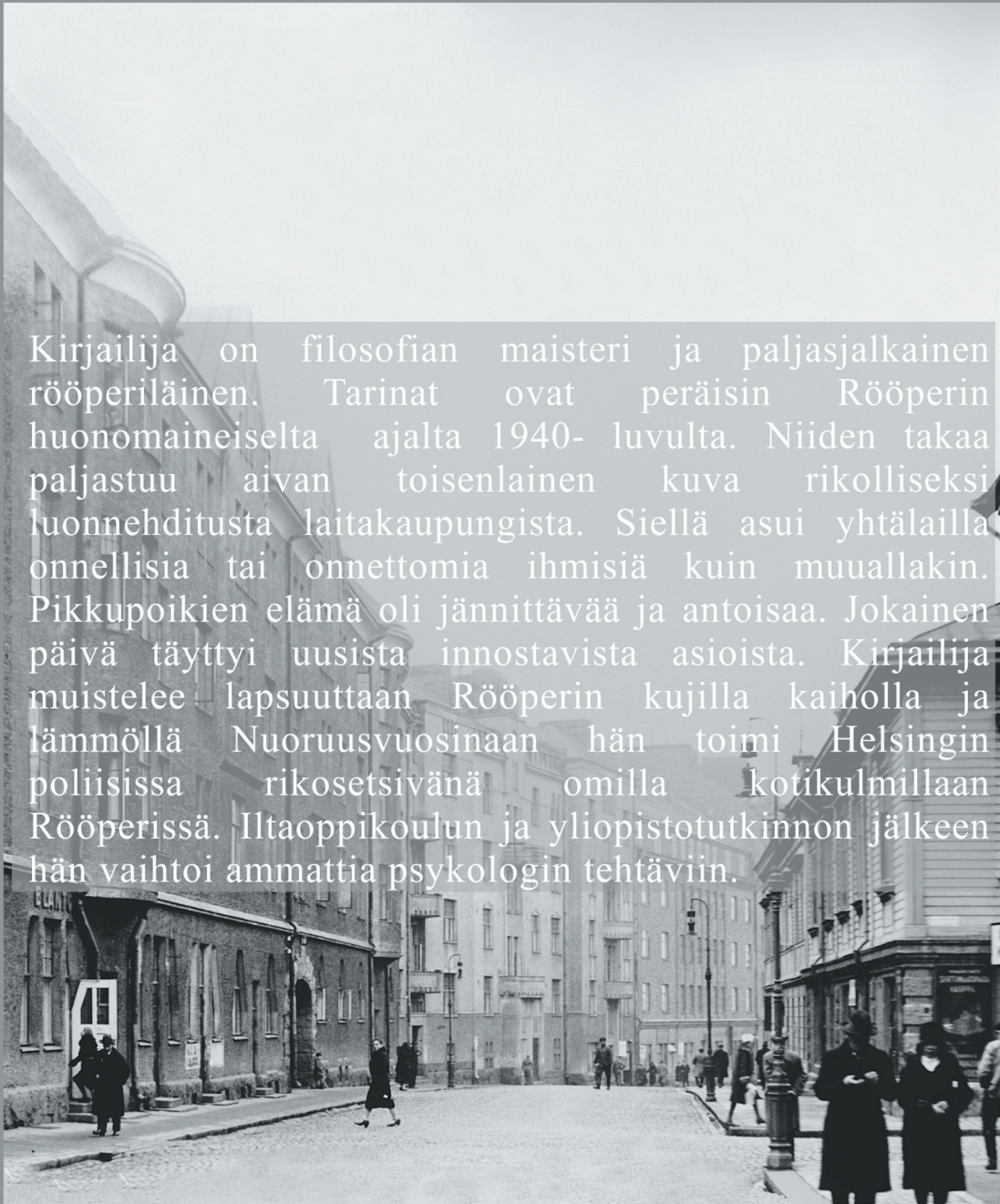
Isä puhui nauraen jostain kanaemosta ja kaakatuksesta, mutta en minä sitä oikein ymmärtänyt. Ei Rööperissä kanoja ollut. Kerran kuuntelin salaa, kun hän puhui äidille pikkuasioihin puuttumisesta liian usein. Kun liian usein toisti samaa kieltä, niin se menetti tehonsa. Tai jotain semmoista aikuisten puhetta. Minua oli juuri moitittu jostain, minkä olin jo samantien unohtanut. Ja kaikki meni väkisinkin toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. Isä puuttui harvemmin asioihin ja silloin oli vakavammat paikat.

Me pojat olimme unohtaneet kiellot ja käskyt siinä siunaamassa, kun keppi oli astunut mukaan kuvaan. Se oli niin tärkeä asia, että kaikki muu tuntui toisarvoiselta. Selkäsaunan pelkokaan, joka sentään usein rajoitti tekoja, ei kyennyt meitä hillitsemään. Kiellot unohtuivat ja rajoitukset häipyivät. Päämäärä oli niin suuri ja jalo, että se meni kaiken edelle. Se oli avointa, läpikotaisin rehellistä, upean spontaania elämäniloista toimintaa. Siinä ei ollut pienintäkään varjoa kaksinaamaisuudesta tai viekastelevasta jesuiittamaisuudesta, kuten "tarkoitus pyhittää keinot". Puhdas innostus ja säkenöivä elämänriemu lennätti meitä eteenpäin kiihkeästi kohti tavoitetta! Se oli vapaasti taivaalle purkautuvaa pitelemätöntä pikkupoikaenergiaa.

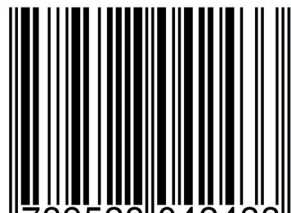
Sitä en tullut Artolle kertoneeksi, että olin löytänyt sen himoitun taikakepin jopuistosta. En osaa sanoa oliko unohdukseni tahallinen. Ehkä se ei tuntunut niin tärkeältä ja jäi muiden asioiden jalkoihin. Me kävimme kuin ratsuväki hyökkäykseen ja ryntäsimme läpi näkymättömän kieltojen muurin ryskyen suoraan rantaan laivalaiturille.

Satama- altaalla oli valtavan suuri laiva, jota lastattiin hirveän suurilla nostureilla. Se oli varmaan Kiinaan lähdössä. Koko laiva oikein kuhisi isoja vahvoja työmiehiä. Melkein kaikilla oli rumat likaiset vaatteet ja harmaa lippalakki, joka heilui edestakaisin niin korkealla, ettei naamaa erottanut. Sellaisen lippalakin mekin vielä joskus hankkisimme, kun vain kasvaisimme ensin oikein isoiksi. Silloin ei kukaan enää kieltäisi meitä tulemasta rantaan laivoja katselemaan. Lippalakista se oli varmaan kiinni!

Ihan lähelle laivaa emme sentään uskaltaneet mennä, sillä siellä oli kovaääninen kamala meteli. Miehet huutivat koko ajan toisilleen jotakin käsittämätöntä pelottavan kovalla äänellä, koneet ryskivät ja nosturit päästivät vinkuvia ääniä. Juna jyskytti jossakin taustalla. Suunnattoman suuresta mustasta veturista tuli paksuja savupilviä, jotka nousivat taivaalle aina pilviin saakka. Ja kaikilla oli koko ajan hirveä kiire jonnekin, sinne tänne, edes takaisin. Se oli niin uutta ja kummallista, että sitä piti seurata jonkin aikaa. Pitihän meidän saada jotain ylpistelyn aihetta muille pikkupojille. Minä yritin

Kirjailija on filosofian maisteri ja paljasjalkainen rööperiläinen. Tarinat ovat peräisin Rööperin huonomaineiselta ajalta 1940-luvulta. Niiden takaa paljastuu aivan toisenlainen kuva rikolliseksi luonnehditusta laitakaupungista. Siellä asui yhtäläillä onnellisia tai onnettomia ihmisiä kuin muuallakin. Pikkupoikien elämä oli jännittävää ja antoisaa. Jokainen päivä täyttyi uusista innostavista asioista. Kirjailija muistelee lapsuuttaan Rööperin kujilla kaiholla ja lämmöllä. Nuoruusvuosinaan hän toimi Helsingin poliisissa rikosetsivänä omilla kotikulmillaan Rööperissä. Iltaoppikoulun ja yliopistotutkinnon jälkeen hän vaihtoi ammattia psykologin tehtäviin.

9 789528 042433